

บทที่ 3

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงพรรณนา (Discriptive Research) โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างอายุ เพศ ระบบครอบครัว ความต้องการรับรู้ข้อมูลและข้อมูลที่ได้รับเกี่ยวกับโรคเบาหวานกับการปฏิบัติกรดูแลตนเอง กลุ่มตัวอย่างเป็นผู้ป่วยเบาหวานชนิดไม่พึ่งอินซูลินในจังหวัดชุมพร

ลักษณะประชากรและการเลือกกลุ่มตัวอย่าง

ประชากรในการวิจัยครั้งนี้ เป็นผู้ป่วยเบาหวาน ที่ได้รับการวินิจฉัยจากแพทย์ที่เป็นโรคเบาหวานชนิดไม่พึ่งอินซูลิน ที่เข้ามารับการรักษา ณ คลินิกเบาหวานแผนกผู้ป่วยนอก โรงพยาบาลชุมพร ตั้งแต่เดือนตุลาคม 2535 ถึงเดือนพฤศจิกายน 2535 มีประชากรที่เป็นกลุ่มเป้าหมายจำนวนทั้งสิ้น 303 คน เป็นเพศหญิง 213 คน เป็นเพศชาย 90 คน (แผนกสถิติโรงพยาบาลชุมพร, 2535)

การเลือกกลุ่มตัวอย่าง เป็นการเลือกแบบเจาะจง (Purposive Sampling) มีรายละเอียดดังนี้

1. กำหนดขนาดของกลุ่มตัวอย่างตามเกณฑ์การวิจัยเชิงพรรณนา คือ ขนาดของกลุ่มตัวอย่างควรมีประมาณ 25% เมื่อประชากรมีจำนวน 100-999 คน (เพชร์น้อย, 2532 : 155) ดังนั้นขนาดของกลุ่มตัวอย่างในการวิจัยนี้จึงได้เท่ากับ 60 คน สํารองข้อมูลที่อาจไม่สมบูรณ์ 20% คิดเป็น 12 คนจึงต้องใช้กลุ่มตัวอย่างอย่างน้อย 72 คน

2. การเลือกกลุ่มตัวอย่าง โดยทำการเลือกผู้ป่วยเบาหวาน ชนิดไม่พึ่งอินซูลิน จำนวน 75 คน โดยกำหนดคุณสมบัติดังนี้

2.1 ผู้ป่วยที่ได้รับการวินิจฉัยจากแพทย์ว่าเป็นโรคเบาหวาน ชนิดไม่พึ่งอินซูลิน อายุ 30 ปีขึ้นไป ที่เข้ามารับการรักษา ณ คลินิกเบาหวาน แผนกผู้ป่วยนอก โรงพยาบาลชุมพร

2.2 สามารถเข้าใจภาษาไทยได้ดี ไม่มีปัญหาเกี่ยวกับการพูด และการได้ยิน

2.3 มีสติสัมปชัญญะดี ไม่เป็นโรคจิต หรือมีภาวะแทรกซ้อนทางระบบประสาท

2.4 มีความยินดีให้ความร่วมมือในการตอบแบบสอบถาม

การเก็บรวบรวมข้อมูล

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลในภาควิชาการวิจัยเป็นแบบสอบถาม (Questionnaire) ที่คณะผู้วิจัยดัดแปลง โดยศึกษารายงานการวิจัยและแนวคิดต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับทฤษฎีการดูแลตนเองของโอ เริ่มมา เป็นแนวทางในการสร้างแบบสอบถามขึ้น

แบบสอบถามประกอบด้วย 3 ส่วน ดังนี้

ส่วนที่ 1 แบบสอบถามข้อมูลทั่วไปและปัจจัยพื้นฐาน

ส่วนที่ 2 แบบสอบถามความต้องการการรับรู้ข้อมูลและข้อมูลที่ได้รับเกี่ยวกับการดูแลตนเองของผู้ป่วยเบาหวาน

ส่วนที่ 3 การปฏิบัติดูแลตนเอง

ส่วนที่ 1 แบบสอบถามข้อมูลทั่วไปและปัจจัยพื้นฐาน เป็นแบบสำรวจรายการ (checklist) ถามข้อมูลส่วนบุคคลเกี่ยวกับอายุ เพศ อาชีพ รายได้ของผู้ป่วยต่อเดือน สถานภาพสมรส ระดับการศึกษา ระยะเวลาที่ทราบว่าเป็นโรคเบาหวาน ระบบครอบครัว รวมทั้งสิ้น 14 รายการ ให้ผู้ป่วยเบาหวานตอบด้วยตนเอง และผู้วิจัยได้ตรวจสอบข้อมูลและประเมินข้อมูล

ส่วนที่ 2 ความต้องการการรับรู้ข้อมูลและข้อมูลที่ได้รับเกี่ยวกับการดูแลตนเองของผู้ป่วยเบาหวาน ผู้วิจัย ได้สร้างขึ้นจากกรอบแนวคิดเพื่อประเมินความต้องการการรับรู้ข้อมูลและข้อมูลที่ได้รับ เกี่ยวกับการดูแลตนเองของผู้ป่วยเบาหวานที่ผู้ป่วยได้รับจากแพทย์ พยาบาล หรือเจ้าหน้าที่ประจำห้องตรวจเมื่อมารับบริการ ณ คลินิกเบาหวาน โรงพยาบาลชุมชน มีรายละเอียดดังนี้

ความต้องการรับรู้ข้อมูลเกี่ยวกับการดูแลตนเองของผู้ป่วยเบาหวาน มีจำนวน 6 ข้อ ให้ผู้ป่วยให้ค่าว่ามีความต้องการการรับรู้ข้อมูลเมื่อมารับบริการมากน้อยเพียงใด เป็นแบบมาตรฐานประมาณค่า (Rating Scale) 4 ระดับ โดยให้คะแนนดังนี้

ต้องการมากที่สุด ได้ 4 คะแนน

ต้องการมาก ได้ 3 คะแนน

ต้องการเล็กน้อย ได้ 2 คะแนน

ไม่ต้องการเลย ได้ 1 คะแนน

คำถามเกี่ยวกับความต้องการการรับรู้ข้อมูลเกี่ยวกับการดูแลของผู้ป่วยเบาหวาน โดยมีคะแนนตั้งแต่ 6-24 คะแนนยิ่งมากแสดงว่า ต้องการรับรู้ข้อมูลเกี่ยวกับการดูแลตนเองของผู้ป่วยเบาหวานมาก

ข้อมูลที่ได้รับเกี่ยวกับการดูแลตนเองของผู้ป่วยเบาหวาน มีจำนวน 6 ข้อ ให้ผู้ป่วยให้ค่าว่า ได้รับข้อมูลเมื่อมารับบริการมากน้อยเพียงใด เป็นแบบมาตรฐานประมาณค่า (Rating Scale) 4 ระดับ โดยให้คะแนนดังนี้

ได้รับข้อมูลมากที่สุด ได้ 4 คะแนน

ได้รับข้อมูลมาก ได้ 3 คะแนน

ได้รับข้อมูลเล็กน้อย ได้ 2 คะแนน

ไม่ได้รับข้อมูลเลย ได้ 1 คะแนน

ข้อมูลที่ได้รับเกี่ยวกับการดูแลตนเองของผู้ป่วยเบาหวาน มีคะแนนตั้งแต่ 6-24 คะแนน คะแนนยิ่งมากแสดงว่าข้อมูลที่ได้รับเกี่ยวกับการดูแลตนเองของผู้ป่วยเบาหวานมาก

ส่วนที่ 3 การปฏิบัติการดูแลตนเอง ผู้วิจัยได้สร้างขึ้นให้เหมาะสมตามการปฏิบัติการดูแลตนเองตามกรอบแนวคิดประกอบด้วย การปฏิบัติกิจกรรมใน 6 หมวด เป็นข้อคำถามด้านบวก 22 ข้อ ด้านลบ 14 ข้อ รวมทั้งสิ้น 36 ข้อ นำไปให้ค่าตามระดับของการปฏิบัติจริงในชีวิตประจำวันดังนี้

1. การดูแลสุขภาพทั่วไป ข้อ 1, 3, 9, 14, 16, 21, 23, 25, 29, ด้านบวก 10 ข้อ ด้านลบ 2 ข้อ
2. การออกกำลังกาย ข้อ 4, 13, 18, 32 ด้านบวก 3 ข้อ ด้านลบ 1 ข้อ
3. การใช้ยา ข้อ 6, 10, 12, 20 ด้านบวก - ข้อ ด้านลบ 4 ข้อ
4. การตรวจน้ำตาล ข้อ 7, 30, ด้านบวก 1 ข้อ ด้านลบ 1 ข้อ

5. การรับประทานอาหาร ข้อ 2, 5, 11, 15, 17, 19, 27, 35 ด้าน
บวก 4 ข้อ ด้านลบ 5 ข้อ

6. การมาพบแพทย์ ข้อ 8, 24, 26, 36 ด้านบวก 4 ข้อ ด้านลบ 1 ข้อ

คำถามจะเกี่ยวกับลักษณะการปฏิบัติการดูแลตนเองให้ผู้ตอบ ตอบว่าทำหรือไม่ทำ
สำหรับข้อความด้านบวก นำมาให้คะแนนดังนี้ คือ

ทำ ให้ 1 คะแนน

ไม่ทำ ให้ 0 คะแนน

ส่วนการให้คะแนนในข้อความด้านลบ จะกลับคะแนนก่อน โดยให้คะแนนดังนี้

ทำ ให้ 0 คะแนน

ไม่ทำ ให้ 1 คะแนน

นำคะแนนทั้ง 2 ด้านมารวมกัน เป็นคะแนนรวมการปฏิบัติการดูแลตนเอง จำนวน
36 ข้อ โดยมีคะแนนตั้งแต่ 0-36 คะแนน คะแนนยิ่งมากแสดงว่า มีการปฏิบัติการดูแลตนเองดี
และจัดกลุ่มระดับการปฏิบัติการดูแลตนเองออกเป็น 3 กลุ่ม โดยใช้เกณฑ์ดังนี้

0 - 21.5	คะแนน กลุ่มมีการปฏิบัติการดูแลตนเองต่ำ	(0-59%)
21.6 - 28.7	คะแนน กลุ่มมีการปฏิบัติการดูแลตนเองปานกลาง	(50-79%)
28.8 - 36	คะแนน กลุ่มมีการปฏิบัติการดูแลตนเองสูง	(80-100%)

การตรวจสอบคุณภาพของเครื่องมือ

ความตรงในด้านเนื้อหาของเครื่องมือ (Content Validity)

แบบวัดการปฏิบัติการดูแลตนเอง และความต้องการการรับรู้ข้อมูลและข้อมูลที่
รับเกี่ยวกับการดูแลตนเองของผู้ป่วยเบาหวานที่ผู้วิจัยสร้างขึ้น ได้นำไปตรวจสอบความตรงตาม
เนื้อหา โดยผู้เชี่ยวชาญด้านการพยาบาลอายุรกรรม 3 ท่าน พร้อมทั้งขอคำแนะนำในการปรับ
ปรุงแก้ไขแบบสอบถามให้เหมาะสมกับการนำไปใช้

ความเที่ยงของเครื่องมือ

หลังจากปรับปรุงแบบสอบถามตามคำแนะนำ ผู้วิจัยได้นำไปทดลองใช้กับ
ผู้ป่วยเบาหวานชนิดไม่พึ่งอินซูลิน จำนวน 10 คน และนำแบบสอบถามการปฏิบัติการดูแลตนเอง

มาทำการวิเคราะห์ค่าสัมประสิทธิ์ความเที่ยง โดยวิธีของคูเดอร์ ริชาร์ดสัน (Kuder Richardson) คือ $K-R_{20}$ ได้ค่าความเที่ยง 0.875 แบบสอบถามความต้องการรับรู้ข้อมูล และข้อมูลที่ได้รับเกี่ยวกับการดูแลตนเองของผู้ป่วยเบาหวาน นำมาวิเคราะห์ค่าสัมประสิทธิ์ โดยวิธีของครอนบาช แอลฟา ได้ค่าความเที่ยง = 0.89, 0.82 ตามลำดับ หลังจากเก็บรวบรวมข้อมูลเรียบร้อยแล้ว ได้นำแบบสอบถามการปฏิบัติการดูแลตนเองมาทำการวิเคราะห์ค่าสัมประสิทธิ์ความเที่ยง โดยวิธีของคูเดอร์ ริชาร์ดสัน (Kuder Richardson) คือ $K-R_{20}$ ได้ค่าความเที่ยง = 0.66 แบบสอบถามความต้องการรับรู้ข้อมูลและข้อมูลที่ได้รับเกี่ยวกับการดูแลตนเองของผู้ป่วยเบาหวาน นำมาวิเคราะห์ค่าสัมประสิทธิ์ โดยวิธีของครอนบาช แอลฟา ได้ค่าความเที่ยง = 0.87, 0.86 ตามลำดับ

วิธีการเก็บรวบรวมข้อมูล

คณะผู้วิจัยดำเนินการเก็บข้อมูลโดยดำเนินการตามขั้นตอนต่าง ๆ ต่อไปนี้

ผู้วิจัยดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลด้วยตนเอง โดยขออนุญาตเก็บข้อมูลตามขั้นตอนในฐานะนักศึกษาคณะพยาบาลศาสตร์ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ เมื่อได้รับอนุมัติแล้วจึงดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูล

1. ขอลงชื่อและแนะนำตัวจากคณะพยาบาลศาสตร์ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ ถึงผู้อำนวยการโรงพยาบาลชุมพร เพื่อขอความร่วมมือในการเก็บรวบรวมข้อมูล เมื่อได้รับอนุมัติแล้ว ผู้วิจัยติดต่อผู้อำนวยการโรงพยาบาลชุมพร และดำเนินการเพื่อรวบรวมข้อมูลในวันเวลาที่ทางโรงพยาบาลอนุญาต

2. ดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูล ในวันเวลาที่ผู้ป่วยมารับบริการ ณ คลินิกเบาหวาน แผนกผู้ป่วยนอก โรงพยาบาลชุมพร

2.1 ทักทายและแนะนำตัวเองแก่ผู้ป่วยที่เป็นกลุ่มตัวอย่าง

2.2 ชี้แจงวัตถุประสงค์ของการวิจัย และขอความร่วมมือในการให้ข้อมูลที่

ตรงตามความเป็นจริง โดยข้อมูลจะไม่ถูกเปิดเผยเป็นรายบุคคล แต่จะนำข้อมูลไปใช้เป็นแนวในการปรับปรุง แก้ไขระบบบริการ เพื่อให้ผู้ป่วยเบาหวานมีการปฏิบัติตนด้านการดูแลตนเองที่ดีขึ้น

2.3 ให้ผู้ป่วยเบาหวานชนิด 2 ไม่นั่งอินสุลิน ที่เป็นกลุ่มตัวอย่าง ตอนแบบสอบถามตามลำดับดังนี้ ข้อมูลส่วนบุคคลและข้อมูลปัจจัยพื้นฐาน ความต้องการรับรู้ข้อมูลและข้อมูลที่ได้รับเกี่ยวกับโรคเบาหวาน และการปฏิบัติการณ์ดูแลตนเองในผู้ป่วยเบาหวาน ตามลำดับ จนครบถ้วน ใช้เวลาประมาณ 30 นาที/คน

3. ในระหว่างการตอบแบบสอบถาม ผู้วิจัยเปิดโอกาสให้ผู้ป่วยเบาหวานชนิด 2 ไม่นั่งอินสุลิน ชักถามได้ตลอดเวลา หากไม่เข้าใจข้อความที่ปรากฏบนแบบสอบถามและหลังจากตอบแบบสอบถามเรียบร้อยแล้วทั้ง 3 ตอน ผู้วิจัยจะเปิดโอกาสให้กลุ่มตัวอย่างซักถาม ข้อมูลที่เป็นประโยชน์ และเป็นข้อสงสัยเกี่ยวกับการดูแลตนเองของผู้ป่วยเบาหวานได้ตามต้องการ

4. นำข้อมูลจากแบบสอบถาม ไปวิเคราะห์ข้อมูลด้วยเครื่องคอมพิวเตอร์

การวิเคราะห์ข้อมูล

คัดเลือกแบบสอบถามที่สมบูรณ์มาลงรหัส และวิเคราะห์ข้อมูลด้วยเครื่องคอมพิวเตอร์ โดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูป SPSS PC

1. วิเคราะห์จำนวนและร้อยละของผู้ป่วยเบาหวาน จำแนกตามอายุ เพศ สถานภาพสมรส ระดับการศึกษา อาชีพ รายได้ ระยะเวลาที่เป็นโรคเบาหวาน จำนวนสมาชิกในครอบครัว ความสัมพันธ์ในครอบครัว การดูแลจากบุคคลในครอบครัว

2. วิเคราะห์ค่าเฉลี่ย ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน การปฏิบัติการณ์ดูแลตนเอง และแปรตามช่วงระดับคะแนน แสดงจำนวนและร้อยละ

3. วิเคราะห์ค่าเฉลี่ย ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน การปฏิบัติการณ์ดูแลตนเองแยกตามตัวแปรอายุ เพศ ระบบครอบครัว ความต้องการการรับรู้ ข้อมูลและข้อมูลที่ได้รับเกี่ยวกับการดูแลตนเองของผู้ป่วยเบาหวาน

4. วิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างอายุ เพศ ระบบครอบครัว ความต้องการการรับรู้ ข้อมูลและข้อมูลที่ได้รับเกี่ยวกับการดูแลตนเองของผู้ป่วยเบาหวานกับการปฏิบัติการณ์ดูแลตนเองของผู้ป่วยเบาหวานชนิด 2 ไม่นั่งอินสุลิน โดยหาค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์แบบเพียร์สัน (Pearson product moment correlation coefficient) ตัวแปรที่มีการวัดในระดับนามสเกล ได้แก่ เพศ, ความสัมพันธ์กับสมาชิกในครอบครัว, การดูแลของบุคคลในครอบครัว ผู้วิจัยได้

แปลงเป็นตัวแปรหุ่น (Dummy Variable) ก่อนการวิเคราะห์ โดยกำหนดค่าที่ใช้ในการแปลง ดังนี้ เพศหญิง = 1 เพศชาย = 2 ความสัมพันธ์กับสมาชิกในครอบครัวทางเหิน = 1 ใกล้ชิดปานกลาง = 2 ใกล้ชิดมาก = 3 การดูแลของบุคคลในครอบครัว ไม่ได้ให้คำแนะนำ และให้ความช่วยเหลือ = 1 ให้คำแนะนำและช่วยเหลือบางครั้ง = 2 ให้คำแนะนำและช่วยเหลือสม่ำเสมอ = 3

สูตรสถิติที่ใช้ในการวิจัย

สูตรหาค่าเฉลี่ย (ศิริพร, 2532)

$$\text{สูตร } \bar{x} = \frac{\sum x_i}{n}$$

เมื่อ \bar{x} = ค่าเฉลี่ยของข้อมูลทั้งหมด

$\sum x_i$ = ผลรวมของคะแนนทั้งหมด

n = ความถี่หรือจำนวนข้อมูล

สูตรหาค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน (ศิริพร, 2532)

$$\text{สูตร } SD = \frac{\sum (x_i - \bar{x})^2}{n}$$

เมื่อ x_i = ค่าคะแนนแต่ละคะแนน

\bar{x} = ค่าตัวกลางเลขคณิต

n = จำนวนข้อมูลทั้งหมดในชุดนี้

สูตรหาค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ของเพียร์สัน (เพชรน้อย, 2532)

$$\text{สูตร } r_{xy} = \frac{N \sum xy - (\sum x)(\sum y)}{[\sum x^2 - (\sum x)^2][\sum y^2 - (\sum y)^2]}$$

เมื่อ r_{xy} = สัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ของตัวแปรที่ 1 และ 2

x = คะแนนของตัวแปรที่ 1

y = คะแนนของตัวแปรที่ 2

N = จำนวนตัวแปรทั้งหมด